

Slægts – Tidende

for
Trekantområdet

Udgivet af Trekantområdets Slægtshistoriske Forening

Nr.: 23

December

Sæson 2011/12

Bestyrelse

- Formand:** Jesper Ratjen, Majvænget 66, 6000 Kolding
☎ 7551 8063, e-mail: j.ratjen@stofanet.dk
- Næstformand,
redaktør:** Kai Aurbo, Borggårdsparken 38, 7080 Børkop
☎ 7586 8315, e-mail: kaiaurbo@turbopost.dk
- Kasserer,
bladudvalg:** Jonna Qvortrup, Prangervej 82, 7000 Fredericia
☎ 7592 9678, e-mail: jonnaqvortrup@hotmail.com
- Sekretær:** Otto Geisler, Fuglebakken 47 B, 7000 Fredericia
☎ 7591 1887, e-mail: fuglebak@profibermail.dk
- Bibliotekar:** Laila Køngerskov, Castorvænget 6, 7000 Fredericia
☎ 7592 8338, e-mail: laito@profibermail.dk
- Forlystelsesråd,
bladudvalg:** Vita Horsmark, Tunøvænget 13, 5500 Middelfart
☎ 6441 4456, e-mail: horsmark1@stofanet.dk
- Suppleant:
(Moccamester)** Leif Horsmark, Tunøvænget 13, 5500 Middelfart
☎ 6441 4456, e-mail: Leif.Horsmark@stofanet.dk
- Suppleant:
(ass. Moccamester)** Irene Hansen, Hørvænget 25, Ågård, 6040 Egtved
☎ 7555 4718, e-mail: panduro@profibermail.dk

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september-april og ofte i samarbejde med Fredericia Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik III's Vej 6, Fredericia. Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægts snak og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne indledes med ”medlemmernes 10 minutter”, hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips osv. Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne og der vil altid være hjælp at hente til tyding af gotisk skrift eller ideer til at komme videre. Kaffe/te ”ad libitum” 5 kr.

Medlemskab (incl. abonnement på ”Slægts - Tidende” og ”Slægten”)
pr. år 190 kr. – par 260 kr. GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter 35 kr. pr. foredrag.

<http://www.trekanten.webbyen.dk>

WEB – master: Kai Aurbo.

"Flugten til Amerika" er en artikel fra det netop udsendte Årsskrift 2011 fra Roskildeegnens Slægtsforskerforening, som redaktionen har fået tilladelse til at gengive. Den er velskrevet, morsom og meget oplysende med udspring på Stovgård i Tørring.

Flugten til Amerika

Af Torben Schæfer.

Som slægtsforsker kan man ikke undgå at skulle bruge adskillige timer på forgæves gennemgang af kirkebøger og folketællinger. Overskuddet til dette rutinearbejde får man af de succesoplevelser, som slægtsforskningen heldigvis også byder på. Succesoplevelser er f.eks., når man afslører en velbevaret familiehemmelighed, eller når man finder svaret på et spørgsmål, som man ikke havde troet, at det ville være muligt at få besvaret. Jeg oplevede begge dele, da jeg gik i gang med efterforskningen af min morfars forældre, og det vil jeg fortælle om her.

Min oldefar, Johannes Madsen (født 24. januar 1864 i Kollerup Sogn, Vejle Amt), og min oldemor Ane Kirstine Sørensen (født 12. april 1864 i Øster Nykirke Sogn, Vejle Amt), blev gift med hinanden den 8. november 1889 i Øster Nykirke Sogn. Jeg havde indsamlet oplysninger om dem fra ældre familiemedlemmer. Derfor regnede jeg ikke med at blive udsat for større overraskelser, da jeg gik i gang med at efterforske deres liv.

Ved folketællingen i 1890 fandt jeg mine oldeforældre i Ølholm i Langskov Sogn (Vejle Amt), hvor Johannes Madsen var indsidder og arbejdede ved landbruget. Til min overraskelse så jeg, at der boede en dreng på 2 år ved navn Hans Marinus Sørensen hos dem. Ham havde jeg ikke hørt om fra familien. Det krævede ikke megen hovedregning at finde ud af, at han måtte være født før, mine oldeforældre blev gift. Hans Marinus Sørensen var ifølge folketællingsskemaet født i Øster Nykirke Sogn, Vejle Amt.

Jeg gik derfor på jagt i Øster Nykirke Sogns kirkebog. Her fandt jeg Hans Marinus Sørensen, der var født den 20. juni 1887 og døbt den 24. juli 1887. Ane Kirstine Sørensen havde som ugift i en alder af 23 år fået et barn. Den udlagte barnefader var ifølge kirkebogen en "Henrik Jensen i Amerika". Selv om det på forhånd lignede en håbløs opgave, besluttede jeg mig for at prøve at opspore den slyngel, der var stukket af til Amerika efter at have gjort min oldemor gravid.

Det fremgik af kirkebogen, at Ane Kirstine Sørensen på timånedersdagen før nedkomsten, dvs. i 1886, opholdt sig på Stovgård i Tørring sogn. Stovgård var en mindre herregård med et stort antal tjenestepiger og tjenestekarle. Ane Kirstine har

formentlig været tjenestepige på Stovgård. Det var derfor nærliggende at lede efter en Henrik Jensen i Tørring og de omkringliggende sogne ved den nærmest foregående folketælling, der desværre var foretaget hele seks år tidligere i 1880. En søgning i Dansk Demografisk Database (www.ddd.dda.dk) resulterede i to mulige emner, en 22-årig, ugift Henrik Jensen, der boede i Grætrup i Nørre Snede Sogn ca. 10 Km. fra Tørring, og en 13-årig dreng ved navn Johan Henrik Jensen, der boede hos sine forældre i Tørring. Ingen af de to lignede et indlysende bud på den eftersøgte barnefader.

Derefter fortsatte jeg eftersøgningen i Den Danske Udvandrerdatabase (www.emiarch.dk), der har registreret alle ca. 394.000 danskere, der i perioden 1869-1908 er rejst til Amerika, dog kun hvis de har købt billetten i Danmark. Den Henrik Jensen, der var far til min oldemors barn, måtte formodes at være udvandret i perioden fra ca. 9 måneder inden fødslen og indtil barnedåben. I udvandrerdata-basen fandt jeg to med navnet Henrik Jensen, der var udvandret i denne periode. Den ene var en 18-årig kommis med sidste opholdssted i Lyngby og den anden en 20-årig arbejdsmand med sidste opholdssted i Sverige. Da Ane Kirstine Sørensen måtte antages at have været i nærheden af Henrik Jensen for at blive gravid med ham, var det heller ikke oplagt at mistænke en af disse to for at være barnefaderen.

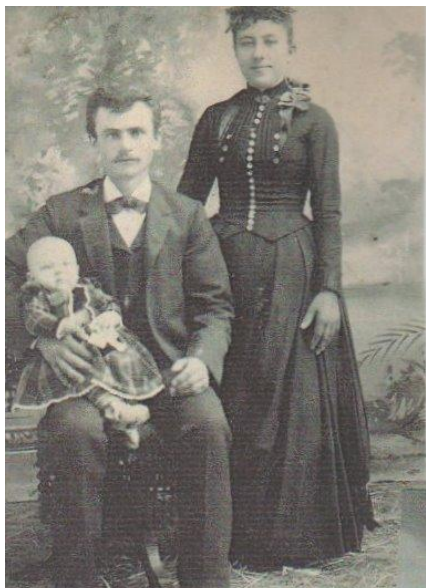
Henrik Jensen var næppe rejst til Amerika i robåd, så hans udrejse burde kunne findes registreret et sted. Yderligere læsning om udvandring gav mig den viden, at mange jyder udvandrede til Amerika via Hamburg, og at de derfor ikke er registreret i Den Danske Udvandrerdatabase. På den tyske hjemmeside, ancestry.de, fandt jeg en database med passagerlister fra udvandrerskibe afsejlet fra Hamburg i perioden 1850-1934. Søgningen i denne database gav et overbevisende resultat. En landmand "Joh. Jensen" på 20 år fra "Stovgaard, Dänemark" var den 5. december 1886 afrejst fra Hamburg med dampskibet "Moravia" med kurs mod New York. Kunne det mon være den Johan Henrik Jensen, jeg havde fundet i Tørring Sogn ved folketællingen i 1880?

Jeg fandt via kirkebogen frem til, at Johan Henrik Jensen fra Tørring var født den 9. september 1866 i Øster Nykirke Sogn, så alderen på passagerlisten passede perfekt på ham. Afrejsedatoen passede også med, at han kunne have gjort Ane Kirstine Sørensen gravid inden afrejsen. Jeg anede et trekantsdrama, da jeg på passagerlisten så, at Joh. Jensen var udvandret sammen med en 21-årig Anna Christiansen fra "Stovgaard, Dänemark".

Hvad der præcis er foregået på Stovgård, finder jeg næppe nogensinde ud af. En sandsynlig version af historien er, at Johan Henrik Jensen har været tjenestekarl på Stovgård samtidig med, at Ane Kirstine Sørensen og Anna Christiansen har været tjenestepiger samme sted. Han har gjort den ene gravid og stukket af til Amerika med den anden. Ane Kirstine har kun været 2½ måned henne i graviditeten, da

Johan Henrik og Anna rejste fra Stovgård, så det er ikke sikkert, at Johan Henrik har vidst, at Ane Kirstine var gravid.

En søgning i databasen FamilySearch bekræftede min formodning om, at det var ovennævnte Johan Henrik Jensen, der var udvandret, idet en Johan Henrik Jensen med samme fødselsdato og fødesogn var død den 1. juli 1930 i Minnesota i USA. Endvidere var han ifølge FamilySearch blevet gift med en Anna Kristensen i 1888, så "Christiansen" på passagerlisten er formentlig en skrivefejl.

Den undvegne barnefader fotograferet i Amerika med kone og søn.

Johan Henrik er blevet udpeget som skurken i denne historie. Som slægtsforsker skal man som bekendt være forsigtig, når man drager konklusioner. Derfor vil jeg ikke udelukke, at der kan være en helt anden version af historien. Det kan jo tænkes, at min oldemor af en eller anden grund har ønsket at dække over den rigtige barnefader. I så fald har det været en bekvem løsning at udpege en falsk barnefader, der befandt sig i Amerika. Jeg vil dog helst tro, at min oldemor var en ærlig ung pige, der ikke kunne drømme om bevidst at lyve om barnefaderen over for præsten, så derfor skynder jeg mig videre med den oprindelige version af historien.

En søgning på Anna Kristensen i FamilySearch gav den oplysning, at hun var født i Kollerup Sogn (Vejle Amt) den 29. oktober 1864. Dette fik jeg bekræftet ved opslag i kirkebogen for Kollerup Sogn, hvor hun dog kaldes "Ane Kristensen". Der dukkede et nyt mysterium op, for FamilySearch oplyste endvidere, at hun var død den 1. juli 1930 i Minnesota, dvs. samme dato og sted som Johan Henrik Jensen.

Hvordan gik det så Johan Henrik og Ane i Amerika? Det gav en søgning i den amerikanske database, ancestry.com, en del viden om. Når man bor i Amerika, kan man ikke hedde Johan Henrik og Ane, så de amerikaniserede deres fornavne og kaldte sig John Henry og Anna. Ved hjælp af databasen fandt jeg dem ved folketællingerne i 1900, 1910 og 1920, hvor de boede i Iowa. De fik i alt otte børn.

I ancestry.com kunne jeg se, at der desuden fandtes noget privat materiale om John Henry Jensen. Dette materiale var ikke umiddelbart tilgængeligt, men man skulle spørge indehaveren af materialet om tilladelse til at se det. Det gjorde jeg så, og derved kom jeg i kontakt med en yngre, amerikansk kvinde med det danskklingende navn Carla Christensen. Hun viste sig at være direkte efterkommer af Annas bror, der også var udvandret til Amerika. Carla Christensen gav mig adgang til tre fotos af John Henry Jensen og hans familie og til tre kopier af avisartikler. Til gengæld fandt jeg nogle oplysninger til hende i danske kirkebøger om hendes danske forfædre, så vi fik begge glæde af kontakten.

Den ene avisartikel var en nekrolog over Mr. og Mrs. Jensen. Det fremgik af denne, at de ankom til Amerika fra Danmark i 1886, hvilket fjernede min sidste rest af tvivl om, hvorvidt det var dem, jeg havde fundet på passagerlisten fra Hamburg. John Henry Jensen var farmer i Amerika, og i 1920 flyttede familien fra Iowa til Minnesota. Den anden avisartikel gav svaret på, hvorfor deres dødsdato var den samme. De døde begge ved en trafikulykke den 1. juli 1930 i Canby, Yellow Medicine, Minnesota. Jeg har aldrig tidligere set en trafikulykke beskrevet så detaljeret som i den amerikanske avisartikel, så færdselsuheld må have været en sjælden begivenhed dengang. Den korte version er, at John Henry og Anna i deres bil (af hensyn til bilentusiaster kan jeg oplyse, at det var en Pontiac) kørte fra en sidevej direkte ind i en bus på Highway 48. De døde begge af deres kvæstelser kort tid efter, at de var bragt til hospitalet. Han blev 63 og hun 65 år. En tredje avisartikel fortalte om deres begravelse. Der deltog ca. 300 mennesker, og en stor del af dem måtte stå uden for kirken pga. pladsmangel. Johan Henrik Jensen fra Tørring, der har fået en plads i min slægtshistorie, fordi han bragte min oldemor i ulykke, endte altså med at bringe både sig selv og konen i ulykke.

Nu ikke mere om flugten til Amerika, men tilbage til oldemors jyske hverdag. Mine oldeforældres første fælles barn, min morfar, Mads Kristian Madsen, blev født 19. januar 1891 i Langskov Sogn (Vejle Amt). Familien flyttede til Vejle i 1891 eller 1892. Den 14. april 1892 døde historiens egentlige hovedperson, Hans Marinus Sørensen, af meningitis 4 år gammel. Hans tidlige død forklarer, hvorfor det i så mange år har været muligt at hemmeligholde hans eksistens for de yngre generationer af familien.

Et stykke tid efter, at Carla Christensen fra Amerika og jeg havde udvekslet informationer, fik jeg en mail fra hende, hvor hun bad mig om at skrive historien om Johan Henrik Jensen, så den kunne indgå i hendes slægtsbog. Jeg måtte svare hende, at mine engelskkundskaber ikke var tilstrækkeligt gode til, at jeg kunne påtage mig at skrive en slægtshistorie på engelsk. Hun blev muligvis fornærmet over min afvisning, for jeg har ikke hørt fra hende siden. Det har lettet en smule på min halvdårlige samvittighed, at jeg hermed har fået skrevet historien på dansk.

Seneste medlemsmøder.

Af Otto Geisler, sekretær.

Referat fra medlemsmødet, mandag den 12. sept. 2011, kl. 19.15

I samarbejde med Fredericia Folkeuniversitet. 39 personer deltog.

Tema: "*Almindelige menneskers kulturhistorie*" ved arkivar Lene Andersen fra Dansk Folkemindesamling, Det kgl. Bibliotek, København.

Formanden bød velkommen til denne sæsons første møde og gjorde opmærksom på de senest indkomne bogtitler: "Sønderjyske Årbøger 2006", "Kolding Studenter 1935-1959", "Fredericiabogen 1998" (gentagelse), "Præstehustruen i Lyngaa og hendes familie - En genealogisk undersøgelse" (gentagelse) og "Vi er selv historie".

Oda Løgager Skou Andersen (billedet) indvilgede uden varsel i at påtage sig "Medlemmernes 10 minutter", hvor Oda fortalte om sit besøg 40 år efter hos 93-årige Kirstine Holst i Hylke, som genkendte hende på stemmen som "Smedens Oda". Oda genfortalte på jysk en episode under krigen, hvor Kirstine 2 gange på anmodning var "brudt ind" i den lokale præstegård. 2. gang endog med sognefogedens medvirken. (Se evt. også Oda's indlæg i "SLÆGTEN" nr. 44. Juli 2011).

Aftenens sang havde Inger Madsen medbragt: "Marken er mejet" i Adolph Reckes originale og noget anderledes og morsommere version (1868): "I Høsten". Begge indlæg var fine optakter til Lene Andersens foredrag.

I indsamlingen af materialer til "Dansk Folkemindesamling" indgår i høj grad også sporing af slægter, hvorfor der samtidig opnås en viden om lokalområder og miljøer som i slægtsforskningen.

Lene havde opdelt sit foredrag på 3 hovedområder:

Hvorfor Folkemindesamling? Folkemindesamling konkret omkring 2 personer? Hvordan søges på databasen?

Definition: Ordet folkeminder er en fællesbetegnelse for folkelige trosforestillinger, ritualer, skikke og fester ved årets og livets højtider, eventyr, vandrehistorier, sagn og andre traditionelle fortællinger, folkeviser og andre viser, sanglege, rim og remser, gåder og ordsprog, folkemusik og dans.

Folkeminder før og nu: Betegnelsen folkeminder opstod i 1800-tallet og bruges mest om de ældre indsamlinger, hvor folkemindesamlerne drog ud i landet for at optegne den jævne befolknings eventyr, sagn, viser, skikke og traditioner.

Lene Andersen fortalte om, hvordan de indsamlede fortællinger giver indsigt i datidens menneskers tankegange og omverdenssyn. I dag taler man i stedet om dagliglivets kultur, hvor kulturforskere indsamler nutidens vandrehistorier, gruppenormer, kærlighedsideal og fodboldsange.

Det har været interessant at finde viden om kulturmønstret i 1600-1700'tallet. I begyndelsen spores der ingen forskel i kulturmønstret mellem elitekulturen og folkekulturen. I slutningen af perioden trækker eliten sig væk fra folkekulturen - sprog, klædedragt og bolig er nu væsentlig forskellig. I 1800'tallet bliver folkekulturen 'genopdaget' under et meget bredt kulturbegreb.

Efter de store krige fra midten til slutningen af 1800-tallet, hvor Danmark blev mindre, blev det pludselig noget særligt at være dansk, hvorfor der også måtte være noget "dansk" at værne om.

Lene Andersen

Her blev folkeviser, ordsprog og historier væsentlige elementer i folkemindet og ordet "folk" fik en hel anden betydning.

Rasmus Nyerup (1759-1829) skulle i begyndelsen af 1800-tallet have udgivet en af de første samlinger om "folkeminder".

Sven Grundtvig (1824-1883) havde af sin fader N.F.S. Grundtvig modtaget et middelalderhåndskrift til konfirmationen. Dette blev begyndelsen til Svend Grundtvigs store interesse for indsamling på landsplan af folkeminder gennem hele sit liv.

Den vel nok mest kendte er og bliver Evald Tang Kristensen (1843-1929), lærer og søn af lærer fra Viborg-kanten, som havde stort kendskab til dialekter fra Midt- og Vestjylland, hvilket betød, at Evald Tang Kristensen nåede at få kontakt til 6.500 personer, besøgte 3.200 mennesker og fik skrevet 24.000 håndskrevne sider om folkeminder.

I 1907 tog Evald Tang Kristensen og Hakon Grüner-Nielsen på rejse rundt i Jylland. Med sig havde de en fonograf (lydoptager), som de optog med, når de var ude at besøge mennesker, som var gode til at synge og fortælle.

Folkemindesamlerne mente dengang, at fortællerne kunne huske viserne og eventyrene stort set uforandrede, som de var blevet fortalt siden middelalderen. Derfor kaldte de dem "folkeminder." I en af sine bøger kaldte Evald Tang Kristensen for tællerne for "gamle kildevæld" for at illustrere, at de gamle viser, sagn og eventyr

strømmede fra de gode fortællere. Som en skattegraver ville han indsamle dette 'gamle guld' og bevare det for eftertiden. Dansk Folkemindesamling har ordnet disse samlinger efter geografiske områder.

To markante personligheder blev forsamlingen herefter præsenteret for ved aflytning af gamle folkeviser.

"Sangerne" var henholdsvis Andreas Knudsen (1858-1952), proprietær, og Chresten Hansen (1837-1930), møller. Vi hørte et par sange fremført fra hver person optaget på fonografvalser i 1907. Med baggrund i disse personers stand, må det formodes at sangene/teksterne og fortællingerne i høj grad er aflyttet fra deres tjenestefolk, som har fortalt og sunget ved mange arbejdsmæssige eller festlige lejligheder på arbejdsstedet.

Tang Kristensen havde mest kontakt med mindrebemidlede, thi herfra kom de bedste fortællinger.

Inspirerende og levende underholdning af Lene Andersen. Mødet sluttede kl. 21.35.

Hele referatet fra aftenens møde finder du på foreningens hjemmeside www.trekanten.webbyen.dk (adgangskode: tsf2011).

Referat fra slægtstemaaften, onsdag den 28. sept. 2011, kl. 19.15

26 medlemmer deltog.

Tema: "**Bestilling via Daisy som forberedelse til arkivbesøg**" ved formanden Jesper Ratjen.

Formanden bød velkommen til denne sæsons andet møde.

Jesper havde netop besøgt Landsarkivet i København og havde været i Publikumsmagasinet, hvor lægdsruller er tilgængelige med den mest komplette samling fra 1788, hvor indskrivningen i lægdsruller blev påbegyndt for alle rigets mænd. Lægdsrullen er den (civile) basisliste, hvorfra udskrivningsmyndigheden kan udtage mænd til soldatertjeneste. Indtil 1849 kun mandkøn af bondestanden; fra 1849 indførtes almindelig værnepligt for alle af mandkøn.

Formanden forklarede meget detaljeret om indholdet i disse protokoller samt om den historiske oprindelse af landets inddeling i lægd. For hver 20 td. hartkorn skulle lægden stille én soldat. Fra året 1861 blev registreringen til "Udskrivningskredse".

Der blev udleveret 2 kopiesider: "Udskrivningskredse efter 1870" og "Hvilket bogstav har lægdsrulleåret", som er praktiske hjælpemidler i arbejdet med lægdsruller.

Jesper gik herefter ind på Statens arkivers hjemmeside www.sa.dk Menuvalg: "*Mest brugte arkivalier*" og herunder: "Lægdsruller" og gennemgik et

Jesper med en grundig gennemgang

visuelt forløb af indhold og registreringer på lægdsrulleblade med numre og forkortelser og flytninger mellem forskellige lægd i en registreret persons livsløb inden for de forskellige årgange, idet alderen for ind- og udtrædelse har rykket sig over tiden. (For tydning af anvendte forkortelser i rullerne: Se hæftet: "*Lad stå vagt og værne!*" udgivet af SLÆGTEN i 4. reviderede udgave 2003).

Landsarkivets publikumsmagasin indeholder mange forskellige

registreringsprotokoller, såsom: Dødeblade for afdøde i perioden 1893-1923 (se Fogsgaard's hjemmeside); De københavnere som levede i 1923 er i Politiets registerblade som var forløber for kommunernes Folkeregistre (1924) de ses på: www.politietsregisterblade.dk; Copulationsprotokoller baseret på betaling af vielsesafgifter med navneregistre. Generalregister til københavnske skifte- og forseglingsprotokoller. Hovedregistre til "*Hvidebøger*" om uformuendes skifter, til borgerlige vielser i København fra 1923-1961, til Alimentationsbidrag fra 1873-1936 og til Separationer og skilsmisser fra 1858-1936; til Sjællandske godsers skifteprotokoller. Politiets udvandrearkiv ses på mikrokort på film læsesalen. Dette var blot lidt i kort form om, hvad der kan søges på Landsarkivet, foruden de sædvanlige landsdelsarkivgrupper som f.eks. Retsbetjentarkiverne med mange flere.

Herefter forklarede og gennemgik Jesper Ratjen forløbet med at anvende arkivdatabasen "Daisy" og hvorledes der bestilles arkivalier til brug på et landsarkiv eller et stadsarkiv ude i landet.

Da Landsarkivet i København er under flytning p.t. kan der gå mere tid end sædvanlig med at få fremdraget arkivaliet til brug.

Daisy findes på www.sa.dk eller www.daisy.dk. Der kan logges ind med det samme "log-on", som tidligere blev anvendt til "Arkivalieronline".

I den gule ramme, som fremkommer på Daisy's hjemmeside, kan der forespørges i rubrikken: "**Arkivskaber eller arkivserie**". Brug vejledningen på hjemmesidens forside. På hjemmesidens menulinie ses flere "kasser", hvor man ligeledes kan blive orienteret om mulighederne. Jesper gennemgik et eksempel med ordet: "Bagerlav" i rubrikken: "**Arkivskaber eller arkivserie**".

Der arbejdes frem til en indrammet rude på siden: "Oplysning om fysisk enhed". Med rød skrift er der følgende muligheder: "Ny søgning", "Til arkivserie" og "Til fysiske enheder". Til slut kommer muligheden: "Gå til bestilling". Angående søgning i arkivalierne kan der med fordel søges i det aktuelle emne under: "Journaler",

da dette område dækker over mange detailarkivalier. Der kan max. bestilles 5 arkivalier pr. bruger pr. dag.

Til dagsbesøget på: "Landsarkivet for Sjælland m.fl., København" den 12. oktober er der tilmeldt 13 medlemmer. Mødested: Lokalhistorisk Arkiv, kl. 7.00.

Referat fra medlemsmøde, mandag den 10. okt. 2011, kl. 19.15

I samarbejde med Fredericia Folkeuniversitet. 45 medlemmer deltog og 3 gæster.

Tema: "*Bispearkiver*" ved arkivar, dr.phil og seniorforsker ved Landsarkivet for Nørrejylland Ole Degn.

Formanden bød velkommen til denne sæsons tredje møde.

Medlemmernes 10 minutter blev fra formandens side anvendt på informationer om nye bøger, som Trekantområdets Slægtshistoriske Forening har modtaget, og som har følgende titler:

"Vi er selv historie"; "Sønderjyske årbøger 2006"; "Præstehustruen i Lyngaa og hendes familie"; "Kolding Studenter 1935-1959"; "Fredericiabogen" årgange 1998, 1999, 2000, 2001, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 og 2010;

"Indholdsfortegnelse og registre 1996-2005"; "Slægtsforskning i ældre kilder", som samtidig blev anbefalet som håndbog og kunne bestilles gennem kassereren mod betaling på kr. 100. 23 medlemmer lod sig straks skrive op på bestillingssedlen.

Dagens sang blev om Hans Tavsens fra Birkende by, som blev biskop i Ribe i 1542.

Herefter bød formanden Ole Degn velkommen.

Ole Degn begyndte med, at historien rummer ganske mange årstal med begivenheder inden for det kirkelige område.

Ribe bispedømme blev oprettet i 948 eller kort tid før under kong Gorm. Oprindeligt var der to biskopper på Ribe bispesæde, en dansk biskop og en tysk biskop, som befandt sig i eksil i Bremen. Først omkring 1050 blev embederne slået sammen. De første danske biskopper blev uddannet i England og måske Normandiet.

Der blev oprettet et bispedømme for øerne i Odense ca. 965. Omkring 1022 blev Roskilde bispesæde for Sjælland, og 1060 blev Lund bispesæde for Skånelandene. Under biskop Adalbert af Bremen blev Danmark inddelt i de otte bispedømmer: Lund, Roskilde, Ribe, Viborg, Vestervig, Odense, Slesvig og Århus, som bestod middelalderen ud og indtil reformationen. Svend Estridsen donerede store godsgaver til de nye bispesæder og gav dem således det fornødne økonomiske grundlag. Især Roskilde nød godt af den kongelige bevågenhed og Svend Estridsen havde et tæt samarbejde med Roskildebispen Vilhelm.

Danmark blev delt op i kirkelige områder, et *Stift* - det afløste de forskellige *sysler*.

Stift er et kirkeligt, geografisk område bestående af provstier.

Efter reformationen og helt op til vor tid kom der gradvis flere stifter til ved nydannelser eller omlægninger. Således kom Lolland-Falster stift til i år 1803. Haderslev stift med Sønderjylland og Kolding i 1920-1923 efter genforeningen og Helsingør stift blev oprettet i 1961.

Desværre er mange *bispe-, provste- og præstearkiver*, f.eks. i Aalborg, Viborg og Ribe brændte eller 'gået til', inden Landsarkiverne modtog arkivalierne til opbevaring.

Arkiverne indeholder utrolig mange informationer for slægtsforskere. De består af indberetninger om biskoppens visitatsture til sognene; om præsternes embedsforhold, om det lokale skolevæsen med ansøgninger fra lærere og præster, om fattigvæsen og hospitaler (for fattiglemmer); om gejstlige indtægter og tiendeforhold. Desuden af Vita protokoller, hvor blandt andre præster og universitetsuddannede skriver om sig selv i forbindelse med jobsøgning en slags levnedsløb (i dag et CV).

Efter reformationen, da kronen "overtog" de fleste klostre, fik bisper, provster og præster lidt andre roller at varetage. Som de lærde med læse- og skrivekundskaber deltog de som effektive embedsmænd i registreringen til folketællinger i de mere end 2000 sogne. Når kongen gennem Danske Kancelli (Indenrigsministeriet) modtog en ansøgning fra en borger, skolelærer, præst eller degn, var det meget ofte bispemænd, der blev bedt om at udrede problemet lokalt, og som efterfølgende skulle informere om resultatet. Mange indberetninger omhandler ægteskabsbevillinger (kongelige bevillinger), om ægteskaber i forbundne led eller skilsmisser, eller om 'embedsmænd', der har forbrudt sig mod skik og sædvane.

(se www.kkermit.dk; www.wadschier.dk/).

Ole Degn (billedet) fremviste gennem eksempler flere originale indberetninger lige fra 1743 på overheaden og "oversatte" indholdet. Arkivalierne består mest af breve, som er ordnet efter et stikordsregister og sorteret i pakker efter herred og sogn.

Arkivalierne indeholder særdeles mange personbeskrivelser. I ældre tid brevvekslede Viborg og Ribe stifter på latin, hvor Aarhus stift gjorde det på dansk. Alt om skoleforhold og kirkens mænd ophørte, da skolekommissioner trådte til i 1814.

Mange bisper var samtidig godsejere, hvorfor arkivalierne ligeledes består af fæste- og skifteprotokoller, som således indeholder data på de mennesker, der havde tilknytning til godserne. (Se også Skifte- og Fæsteuddrag på: www.brejl.dk/skift.htm)

En aften med Ole Degn, der åbnede for en stor mangfoldighed af kilder til informationer om både de gejstlige, men også om almindelige menneskers hverdag, og hvad der bevægede dem på den tid.

Hele referatet fra aftenens møde finder du på foreningens hjemmeside www.trekanten.webbyen.dk (adgangskode: tsf2011).

Referat fra arkivturen, onsdag den 12. oktober 2011 til Landsarkivet for Sjælland.

Mødested: Lokalhistorisk Arkiv for Fredericia og Omegn, kl. 7.00.

12 medlemmer var tilmeldt, deraf mødte 8 medlemmer ved arkivet og fordelte sig i 3 biler med 4 + 2 + 2.

På vej til Sjælland blev 1 medlem opsamlet i Erritsø, andre to medlemmer blev opsamlet i Ejby og et medlem ankom med toget.

Omkring kl. 10 var vi alle nået frem til Landsarkivet for Sjælland og parkerede i arkivets nærhed mod behørig parkeringsafgift.

Hovedtemaet for besøget var den enestående mulighed at finde informationer i lægdsruller og at søge i arkivalier, som var bestilt via Daisy jævnfør Slægtstemaaften den 28. september.

Der var på forhånd reserveret plads til os i arkivets læsesal.

Landsarkivets læsesal

Sidste åbningsdag i Landsarkivets nuværende læsesal på Nuuks Plads bliver fredag den 9. december 2011.

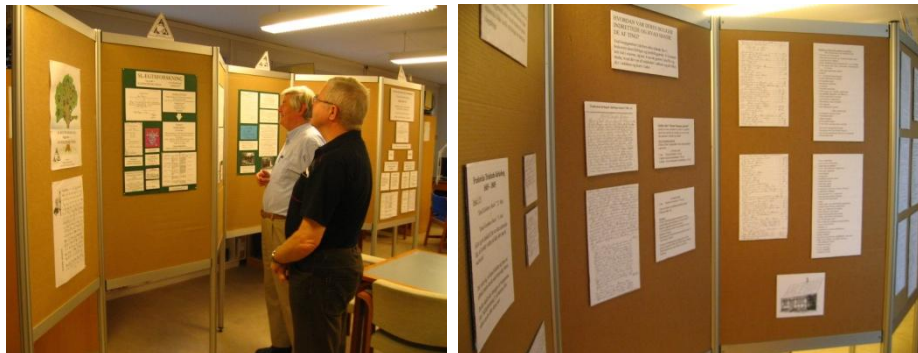
I januar 2012 lukkes der op for en nyindrettet fælles læsesal med Rigsarkivet på Slotsolmen. Derfor var det en enestående mulighed for at besøge arkivet og finde "vores" arkivalier netop nu.

Flere medlemmer søgte i lægdsruller og nogle søgte i de bestilte arkivalier, som var lagt frem på besøgsdagen. Andre søgte helt andre arkivalier, da mulighederne nu var til stede.

Omkring kl. 16 ved arkivets lukketid pakkede vi vores ting og fordelte os, som da vi kom og havde en flot hjemtur i dejligt solskinsvejr.

Billederne fra Trekantområdets Slægtshistoriske Forenings stand til Arkivernes dag, lørdag den 12. november 2011 på Lokalhistorisk Arkiv for Fredericia og Omegn.

Ifølge Arkivets opgørelse besøgte 44 personer udstillingerne. Der kom gode og konstruktive spørgsmål til TSF's stand ved Jesper Ratjen og Jonna Qvortrup.

NB: I Middelfart var opstillet en tilsvarende stand i Historiens Hus. 28 besøgende fik svar på deres spørgsmål af bl.a. Leif Horsmark.

Referat fra foredragsaften, mandag den 14. nov. 2011, kl. 19.15

I samarbejde med Fredericia Folkeuniversitet. 43 medlemmer deltog og 8 gæster.

Tema: "*Få ansigt på dine aner - billeder som kilde*" ved arkivar Bente Jensen fra Aalborg Stadsarkiv.

Formanden bød velkommen til denne sæsons fjerde møde.

Der var ikke tilmeldinger til "Medlemmernes 10 minutter", hvorfor formanden orienterede om en ny bog til foreningen: "Vends 11" Årbog for Lokal- og Kulturhistorie på Nordvestfyen 2011. Desuden om salg af syrefri æsker og kuverter, om "Fredericiabogen 2011" som udkommer den 24. november. Det blev ligeledes meddelt, at lægdsrullerne på Rigsarkivet bliver placeret på de åbne hylder.

Formanden gjorde opmærksom på bogen: "Slægtsforskning i ældre kilder", som er anbefalet som håndbog og kan bestilles gennem kassereren mod betaling af kr. 100. 34 bestillinger blev i alt modtaget.

Dagens sang blev nr. 420: "Nu er det længe siden".

Formanden bød Bente Jensen velkommen.

Bente Jensen (billedet) har en arbejdsmæssig baggrund fra Landsarkivet i Viborg inden hun kom til Stadsarkivet i Aalborg, som i dag omfatter hele Aalborg kommune, som den udformede sig fra 2006.

Arkivet er offentligt og er samtidig Lokalhistorisk arkiv med Dansk Udvandreararkiv og dennes store billedsamling. Bente Jensen er bestyrelses-

medlem i LFF (Landsforeningen til bevarelse af foto og film). Bentes udgangspunkt er både om billeder "stils" og film - levende billeder. Foreningen har udgivet en bog med titlen: "Bevar Billedet".

I slægtsforskningen kan et billede betyde temmelig meget. Derfor bør der tænkes meget over, hvor billedkilderne findes, hvorledes billeder opbevares og anvendes. Dertil fremkom Bente med et antal overskrifter:

Foto som kilde - fotografer og deres bestillingsprotokoller. Hvordan anvendes fotoet i slægtsforskningen? Hvordan fortolkes fotoet (selve billedet)? Og hvordan opbevares fotoet?

Fotografiet kom kommercielt til verden i 1850'erne. Før denne tid var det portrætmaleriet. Folk, der har levet fra 1860'erne må formodes at være fotograferet én gang i deres liv.

I Aalborg var Tönnies en meget anerkendt portrætfotograf og hans bestillingsprotokoller eksisterer endnu. Frederikke Federspiel begyndte i 1876 i Aalborg som fotograf. Det var i øvrigt meget kendetegnende for tiden, at mange kvinder udøvede fotograferhvervet.

Hvorfor fotograferet og hvem og af hvad?

På disse tider, når borgerskabet kom på visit hos hinanden, medbragte og afleverede man sit "visitkort", som kunne være et portrætfoto i »visitkortformat«. På disse billeder står fotografens navn, adresse og ofte et genbestillingsnummer, som kan være kilde til yderligere informationer om ens aner og slægt, hvis fotografens bestillingsbøger er bevaret på et arkiv, hvad de sjældent er. Fotograf Tönnies i Aalborg er en af de sjældne undtagelser. Hans fotos kan søges på nettet: www.aalborgkommune.dk/tonnies. Ved at indtaste bestillingsnummeret kan man se, hvem der har bestilt fotografiet (men ikke, hvem, der er afbildet). I øvrigt bør man altid spørge på lokalarkivet på slægtens egn, om der er bevaret fotografbestillingsbøger.

I øvrigt havde danske fotografer en tæt kontakt til tyske fotografer, da udviklingen på fotoområdet kom fra den kant, og man i Danmark gerne ville følge med nye trends.

Omkring 1910 spores den udvikling, at borgerskabet nu selv fik mulighed for at erhverve et fotoapparat for selv at tage familiebillederne.

Angående fotomotiver fortalte Bente Jensen, at der findes et fotoalbum, som er Danmarks ældste fra julen 1857. Fotograferne lagde ud med især topografiske billeder fra ca. 1840, fordi eksponeringstiden skulle tælles i minutter. Portrætterede personer måtte i begyndelse holdes stillesiddende med nakkebøjler til støtte.

I perioden 1840'erne til omkring 1910 fremkom der flere forskellige fremkaldelsesprocesser lige fra daguerreotypi, vitrotype og ferrotypen til sort/hvide papirbilleder. Mange af disse processer havde et indehold af forskellige skræppe base- eller syreforbindelser, som på sigt kunne være ætsende i forbindelse med længere tids opbevaring af det egentlige fremkaldte billede.

Papirbilleder kan indeholde mange forskellige bindemidler i papiret, som kan ødelægge billedets holdbarhed.

Analoge farvebilleder kom frem fra ca. 1935, men blev først almindelige fra 1960'erne. Som vist alle har erfaret, bliver de med tiden stærkt misfarvede. Bente Jensen anbefalede en affotografering og/eller indskanning.

Negativer havde ligeledes deres forskellige behandlingsmetoder med f.eks. kolloidum eller gelatine, nitrater (brandfarligt) og acetater. Smalfilm på acetatbasis (lugter af eddike) er meget brandfarlige, og kan selvantænde.

Vi blev kraftigt rådet til ufortøvet at aflevere dem til et arkiv, hvor man kan overføre dem til andet medium og opbevare dem sikkert.

Nu benyttes næsten over alt det digitale foto og digitale film med levende billeder. Billedets fødekæde gennem tiden kunne begynde med en indsamling under bredest mulige tænkelige forhold. Efterfølgende er det et spørgsmål om bevaring og kassation, derefter en registrering, og senest kan der være tale om en formidling.

Der findes utrolig mange kilder til fotos og film også på internettet. Offentliggørelse kan i nogle tilfælde være problematiske. F.eks. hørte vi om skolebilleder, som ikke umiddelbart er tilgængelige, på grund af en copyright på 70 år. Nogle fotografer kan tolke en copyright på deres billeder således, at hvis motivet forstås som et håndværk, kan en copyright vare 25-30 år. Opfattes motivet som et kunstværk, kan copyrightperioden vare 70 år. Hvis motivet er noget med mindreårige børn, kan det opfattes som noget med pædofili.

Formanden takkede Bente Jensen for en interessant og meget inspirerende forelæsning og gjorde forsamlingen opmærksom på næste slægtstemaaften den 30. november.

Formanden omtalte kort, at mødet den 26. oktober desværre måtte aflyses. Mødet slut kl. 21.50.

Hele referatet fra aftenens møde finder du på foreningens hjemmeside www.trekanten.webbyen.dk (adgangskode: tsf2011).

Fra medlemskredsen.

Ester Nørrelykke har sendt os følgende:

Kirsten, en daglejers datter.

Kirsten Thomasdatter blev født i 1798 i Hornelund, Horne sogn, som ligger 10 km. nord for Varde. Hendes forældre var Thomas Pedersen og Dorthe Nielsdatter. Forældrene var innsiddere hos en gårdmand. Faderen gik i dagleje og moderen strikkede og spandt for fremmede. Kirsten var det 3. barn. Hun havde 2 ældre brødre og fik senere yderligere 4 søskende, 2 piger og 2 drenge. En bror Thomas Christian døde 1801 som 5-årig. En anden bror døde 1806 kun 4 måneder gammel.

Hun mistede en tredje bror, Thomas Christian, der omkom som 14-årig ved en drukneulykke. Han var kohyrde på en eng ned til Linding å. Han fiskede for at fordrive tiden og faldt derved i vandet.

Kirsten blev konfirmeret 1814 i nabosognet Tistrup, så hun har allerede da været ude at tjene.

25 år gammel i 1823 var hun gravid og fødte en søn hjemme hos forældrene. Sønnen blev døbt Thomas Christian Hansen. Den udlagte far, Hans Peder Olesen var fra Brøndum, men tjente på en gård i Vamdrup. Om Kirsten også har tjent på de kanter vides ikke, afgangslisten melder intet om, at hun havde været væk fra Horne sogn. Sønnen Thomas Christian blev opdraget hos bedsteforældrene.

I 1827 blev Kirsten gravid igen. Faderen var Søren Madsen, 30 år og møllersvend ved Tarm mølle. Det burde være et godt parti. Der blev lyst for det unge par i Horne kirke og vielsen skulle foregå d. 29. marts 1829, men de mødte ikke op og d. 5. maj noterede præsten at "Partiet ansetes for hævet indtil videre". Imidlertid fødte Kirsten en søn d. 10. april som blev døbt Mads Sørensen.

Endelig d. 26. okt. 1831 blev Kirsten gift med enkemand, distriktsbetjent (fattigfoged) Peder Thomsen. Allerede året før blev der lyst for parret i kirken, men Peder Thomsen havde problemer med at få tilladelse af fattigvæsenet til at gifte sig igen, da han skyldte godt 22 Rigsdaler, som han havde modtaget. Inden han kunne gifte sig, måtte han give fattigkommissionen pant i sit hus og gods.

I Peder Thomsens tidligere ægteskab var der 5 børn, de 3 ældste var dog konfirmeret og ude at tjene. Hans første hustru døde i 1828, hun begik selvmord ved at skære struben over. Præsten skrev, at årsagen var ulykkeligt ægteskab, armod og drikfældighed.

Kirsten og Peders ægteskab varede kun 3 måneder, da han begik selvmord i januar 1832. I maj måned nedkom Kirsten med deres dødfødte barn.

Nu stod Kirsten med 4 børn at forsørge, sine egne 2 drenge på 9 og 4 år samt Peders de 2 mindste, en dreng på 9 og en pige på 12 år. Hendes egen dreng på 9 hav-

de ganske vist ophold hos hendes forældre, men hun har nok selv måtte sørge for tøj m.m. da forældrene fik fattighjælp.

Efter Peder Thomsens død, tillod fattigkommissionen, at Kirsten stadig fik en del af hans løn, nemlig 2 skæppe rug og 1 Mark 14 skilling imod at hun udleverede et messingskilt, som hendes afdøde mand selv havde bekostet, til den nye distriktsbetjent.

Imidlertid havde børnene af Peder Thomsens første ægteskab ikke fået arven efter deres mor, så nu krævede deres formynder, at den blev udbetalt og truede med at gøre udlæg hos stedmoderen. Kirsten protesterede, hvis hun ikke kunne få lov til at hensidde i uskiftet bo, ville de 2 yngste stedbørn bliver overdraget til fattigkassens forsørgelse.

Fattigkommissionen mente deres fordring gik forud for børnenes arv, da den havde ydet hjælp til alle børnenes opdragelse.

Amtmanden blev spurgt til råds, og svaret var, at da fattigkommissionens udlæg ikke var tinglyst kunne deres krav ikke gå frem for børnenes.

For at bedre Kirstens økonomi blev en gammel svag kone sat i pleje hos hende for 2 skilling daglig. Men efter 5 uger erklærede den gamle, at hun på ingen måde kunne være tjent med det opholdssted, hun ville hellere tilbage i fattighuset og sørge for sig selv.

I juli måned blev der holdt licitation over forsørgelsen af Peder Thomsens 2 mindste børn 6 Rigsdaler årlig for hver.

Fattigkommissionen fik nys om, at Kirsten ikke forvaltede godset godt, og da man holdt auktion over huset og løsøret manglede en del effekter ifølge den registrering, foretaget straks efter Peder Thomsens død. Kirsten havde blandt andet solgt et fyrebord, tallerkener, et messingbrillehus med 2 par briller, en kjole og en tørvespade. En kobberkedel havde hun pantsat for 4 Rigsdaler. Endelig havde hun givet en del til Peder Thomsens børn. Den ældste søn havde fået trøje, hat, støvler og en sølvurkæde. Den anden søn havde fået et åreladesæt og pigen et messingstrygejern. Hvad børnene havde modtaget kunne betragtes som en del af deres arv, men det Kirsten havde solgt måtte hun erstatte, mente fattigkommissionen. Amtmanden blev igen spurgt. Hans svar var, at Kirsten muligvis kunne afstraffes, men de bortkomne ting kunne ikke fremskaffes, da de ikke havde været forsynet med fattigkassens mærke og registreringen ikke tinglyst. Sagen mod Kirsten blev ikke til noget, da fattigvæsenet ikke ville risikere yderligere udgifter.

Ved folketællingen i 1834 tjente Kirsten hos en ugift aftægtsmand i Fruerlund, Horne sogn. Hos sig havde hun den 6-årige Mads. Ugen efter rejste hun og sønnen til Outrup sogn. Da de kom tilbage til Fruerlund året efter var Kirsten gravid og fødte en datter i marts 1835. Faderen var en husmand i Outrup. Barnet døde 2 måneder gammel.

Kirsten rejste derefter med Mads til Hodde sogn i oktober 1836, hvor hun ernærede sig som pottemagerske.

I 1840 var de tilbage i Horne og boede hos Kirstens bror. I januar havde hun født endnu en pige, men hun døde allerede i maj måned samme år. Faderen var en mand i Tistrup. Om efteråret rejste Kirsten til Ansager sogn. Her blev hun og Mads i 4 år, Kirsten ernærede sig igen som pottemagerske og Mads blev konfirmeret i Ansager kirke 14. april 1844. Herefter skiltes deres veje, Mads tog tjeneste i Lindknud fra november og Kirsten rejste til Hodde sogn.

Her forsvinder Kirsten. Hun optræder tilsyneladende ikke nogen steds i folketællingen 1845 og hun er ikke begravet i de omliggende sogne. Hun stod ikke fadder hos sine søskendes børn. Begge hendes sønner blev gift og fik børn, men heller ikke her nævnes Kirsten som fadder.

Hvor blev hun af???

Opfordring til medlemmerne!

Bladudvalget vil gerne opfordre andre medlemmerne til at komme med indlæg til bladet – indlæg som I mener, andre kan have interesse i at læse, og som kan gøre vores blad endnu mere interessant.

Send en mail eller et brev til redaktøren.
Sidste frist for indlevering til april-nummeret er 15. marts 2012.

Seneste nyt.

Vores hjemmeside www.trekanten.webbyen.dk er blevet frisket op, og der er netop en menu, som hedder "Seneste nyt". Den vil vi godt opfordre medlemmerne til at besøge jævnligt, da den vil blive brugt til meddelelser til medlemmerne ind mellem udgivelserne af Slægts-Tidende.

Endvidere er der en ny udformning af "Hvem forsker hvad", som vi godt vil have flere medlemmer til at benytte. Der er udfærdiget et skema, som man udfylder med de oplysninger, som er nødvendige og så afleveres skemaet til web-masteren. Når man så ikke ønsker at være på hjemmesiden mere, meddeles det til web-masteren og medlemmet får skemaet retur.

Der er også kommet en ny menu, "Referater", hvor man kan læse det fyldige referat fra møderne, da der fremover kun vil være et kortere i Slægts-Tidende.

Der skal bruges en adgangskode: **tsf2011**.

Bestyrelsen ønsker alle medlemmer og samarbejds partnere en rigtig glædelig jul, samt et godt og lykkebringende nytår, med mange gode oplevelser i/med vores hobby.

A stylized black and white illustration of a person lying on their back, wearing a striped shirt and patterned pants, holding a small plant. The figure is positioned above the company name.

MV-TRYK a/s
Værkstedvej 28 · Postbox 68 · 5500 Middelfart
Tlf. 64 41 15 62 · Fax 64 41 17 29